

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

**ABUZUL ȘI NEGLIJAREA COPILULUI ÎN
FAMILIA ROMÂNEASCĂ**

Rezumatul tezei de doctorat

**Coordonator științific,
Prof. univ. dr. Maria Roth**

**Doctorand,
Mihai-Bogdan Iovu**

2010

CUPRINSUL TEZEI

INTRODUCERE.....	5
1. MALTRATAREA COPILULUI ÎN FAMILIE. DELIMITĂRI CONCEPTUALE. INCIDENTA ȘI DISTRIBUȚIA CAZURILOR DE ABUZ ȘI NEGLIJARE.....	9
1.1. Delimitări conceptuale în literatura internațională	9
Familie.....	9
Copil.....	11
Maltratare, abuz, neglijare.....	12
1.2. Numărul și distribuția formelor de maltratare a copilului în familie pe plan internațional.....	26
1.3. Delimitări conceptuale în literatura națională.....	34
Familie.....	34
Copil.....	35
Maltratare, abuz, neglijare.....	35
1.4. Numărul și distribuția cazurilor de abuz și neglijare în România.....	40
2. ABORDĂRI EPISTEMOLOGICE ȘI TEORETICE ALE MALTRATĂRII COPILULUI.....	54
3. TEORIA DEZORGANIZĂRII SOCIALE – CERCETAREA CANTITATIVĂ.....	67
3.1. Variabile utilizate.....	67
3.2. Ipotezele și obiectivele operaționale ale cercetării.....	70
3.3. Populația cercetării și eșantionul/loturile de subiecți investigați.....	73
3.3.1. Eșantionul de elevi.....	75
3.3.1.1. Loturile speciale de copii.....	81
3.4. Locația.....	84
3.5. Accesul.....	84
3.6. Metode, tehnici, instrumente și proceduri utilizate.....	85
3.6.1. Chestionarul ca instrument de cercetare în sociologia copilului.....	87
Chestionarea copiilor în situațiile de abuz și neglijare.....	88
3.6.2. ICAST-CH – instrument de cercetare la nivel internațional și regional în situațiile de abuz și neglijare.....	90
3.7. Procedura statistică.....	92
3.8. Rezultate.....	92
3.8.1. Analiza și interpretarea variabilelor simple.....	92
3.8.2. Analiza și interpretarea variabilelor compuse.....	100
Experiența abuzului fizic.....	100

Experiența abuzului psihologic.....	104
Experiența abuzului.....	108
Experiența neglijării.....	109
Experiența maltratării.....	112
3.8.3. Dizabilitatea (fizică) și sănătatea mentală a copiilor: factori de risc ai maltratării din familie.....	116
3.8.4. Comunitatea urbană ca factor de risc în maltratarea copilului	119
Abuzul asupra copilului.....	119
Abuzul psihologic.....	120
Abuzul fizic.....	121
Neglijarea.....	123
Maltratarea copilului.....	124
3.9. Concluziile cercetării cantitative.....	125
4. TEORIA ECOLOGICO-INTERACȚIONISTĂ – CERCETAREA CALITATIVĂ.....	130
4.1. Întrebări de cercetare.....	131
4.2. Lotul de subiecți investigați.....	132
4.3. Locație.....	134
4.4. Acces.....	134
4.5. Metode, instrumente și tehnici utilizate.....	134
4.5.1. Interviu ca metodă de cercetare în științele sociale.....	134
4.5.2. Interviu de evaluare a familiei.....	139
4.6. Procedura de analiză.....	143
4.7. Rezultate.....	148
4.8. Concluziile cercetării calitative.....	156
5. MALTRATAREA COPILULUI ÎN FAMILIE – CONCLUZII.....	157
BIBLIOGRAFIE.....	162
ANEXE.....	171

CUVINTE CHEIE:

abuz, neglijare, copil, familie, mediu urban, teoria dezorganizării sociale, teoria ecologico-interacționistă

SINTEZA LUCRĂRII:

Lucrarea de față abordează una din temele îndelung dezbătute în literatura de specialitate din domeniul protecției și bunăstării copilului și anume maltratarea copilului în familie de către părinți/adultul responsabil de creșterea și educarea sa. Privită ca și o problemă globală de sănătate publică de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS)¹, tot aceasta estimează că anual 40 de milioane de copii sub 14 ani sunt victime ale abuzului și neglijării (WHO, 2006), adică aproximativ 1.8% din cei 2.213.456.000 copii sub 18 ani din întreaga lume (UNICEF, 2009). Studii din SUA și alte țări puternic industrializate estimează că 1 din 5 fete și 1 din 12 băieți vor experimenta o formă de maltratare (Finkelhor, 2008), în timp ce studii din țări în curs de dezvoltare estimează o rată mult mai mare (Mulinge, 2002; Sague-Castillo, 2009). O estimare conservativă ar fi că 1 din 15 copii din întreaga lume, adică aproximativ 150 de milioane de copii sunt maltratați într-o formă sau alta în fiecare an, deci cu peste 4 ori mai mult decât estimarea OMS (Svevo-Cianci, Hart, Rubinson, 2010). În aceste condiții, la 20 de ani de la adoptarea Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului (CDC)², ideea protejării copilului este mai mult decât oricând pe agenda politică și de cercetare din întreaga lume. Un studiu derulat pe 42 de țări cu privire la progresele înregistrate în sistemele de protecție a copilului începând cu 1989, arată că doar o treime din acestea au luat măsuri consistente în cele trei arii fundamentale: politici publice, sisteme coerente de raportare și monitorizare și servicii pentru copii. Țările cele mai avansate din acest punct de vedere sunt Australia, Canada și SUA (Svevo-Cianci, Hart, Rubinson, 2010). Și în România, Guvernul și Parlamentul au adoptat după 1989 o serie de acte normative având drept obiectiv protecția copilului. Cu toate acestea, copilul rămâne încă una dintre categoriile sociale care încă se confruntă cu multe probleme rămase nerezolvate din cauza perioadei de tranziție prin care trece țara noastră (Ursa, 2000). În plus, în contextul socio-economic actual apare întrebarea privind efectele maltratării asupra bunăstării copilului, știindu-se

---

¹ PR-99-20/WHO

² La 20 noiembrie 1989 prin rezoluția 44/25 a Adunării Generale ONU. Singurele state care nu au ratificat-o sunt Somalia (din cauza nerecunoașterii guvernului pe plan internațional și SUA, deși aceasta a ratificat Protocoalele opționale asociate)

că perioadele de criză economică se asociază cu o creștere a nivelului violenței asupra copilului (Harper, Jones, McKay, Espey, 2009).

Astfel, în lucrarea de față se intenționează caracterizarea mediului urban ca spațiu social al abuzului și neglijării și construirea unei explicații sociologice cu privire apariția și manifestarea fenomenului. Ca obiective subsidiare ne propunem:

- Identificarea unor arii conexe de cercetare în acest domeniu (în sociologia copilăriei, sociologia urbană, sociologia familiei, sociologia abuzului);
- Proiectarea unor măsuri de prevenție și intervenție bazate pe evidențe în cazurile de abuz și neglijare, eficiente din punctul de vedere al costurilor implicate. Fără a minimaliza costurile psihologice ale maltratării, în perioada actuală mai mult decât oricând, orice activitate de prevenție/intervenție trebuie să fie bine justificată și din punct de vedere financiar. Există puține informații disponibile despre costurile economice la nivel mondial ale violenței asupra copiilor, în special din țările în curs de dezvoltare. Totuși, varietatea consecințelor pe termen scurt și lung asociate cu violența asupra copiilor sugerează că există costuri economice semnificative pentru societate. Astfel, în SUA, costul abuzului și neglijării a fost de aproximativ 103.8 miliarde USD în 2007 (Wang, Holton, 2007), incluzând aici atât costurile directe legate de intervenția primară, tratamentul medical și psihologic asociat, cât și cele indirecte legate de consecințele pe termen lung ale maltratării de la nivel individual și societal. Pentru România, nu s-au identificat astfel de analize de cost însă prin identificarea variabilelor cu puterea explicativă cea mai mare, cheltuielile vor putea fi orientate înspre controlul acestora.

Cercetarea pe care o propunem are două scopuri: unul de ordin descriptiv și unul explicativ. Din punct de vedere descriptiv, pornind de la datele statistice avute la îndemână din spațiul românesc, dorim să identificăm rata incidenței actuale a maltratării copilului în familie, utilizând un instrument de cercetare propus de International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN) și dezvoltat în cadrul

proiectului internațional Balkan Epidemiological study on Child Abuse and Neglect³. Maltratarea copilului va fi analizată pe componentele sale fundamentale: abuz (fizic și psihologic) și neglijare. Referitor la spațiul analizat ne vom opri asupra unei arii geografice bine determinate (județul Vâlcea – ales din considerente subiective, dar mai ales obiective) și asupra unui spațiu social bine determinat (mediul urban). Luând însă în calcul și dimensiunea multicauzală a fenomenului de maltratare, din punct de vedere explicativ ne propunem să răspundem întrebării fundamentale „de ce?”. Din această perspectivă vom încerca să explicăm actele de maltratare ale copilului din mediul urban pe baza a două teorii sociologice: teoria dezorganizării sociale și teoria ecologico-interacționistă. În final vom propune modelul teoretic cu aplicabilitate practică pentru spațiul românesc. La ora actuală, activitățile de prevenție din sfera abuzului și neglijării se bazează pe identificarea copiilor/famiiliilor aflate în situație de risc și încercarea îmbunătățirii abilităților parentale sau modificarea elementelor din imediata proximitate care sporesc riscul de abuz/neglijare. Ori un asemenea demers presupune un efort considerabil din partea practicienilor: pe de-o parte identificarea famiiliilor aflate în situații de risc se bazează fie pe o înregistrare oficială, fie pe resursele disponibile; pe de altă parte într-o abordare centrată pe persoană, modificarea comportamentului individual, chiar soldată cu succes nu are cum să fie de lungă durată din moment ce individul se reîntoarce în același mediu care a susținut și întărit inițial acel comportament. O abordare macro, la nivel comunitar, va permite derularea intervențiilor la nivelul famiiliilor din acele zone care sunt predispuse la un risc mai mare. Intervențiile care reușesc să modifice factorii contextuali au o probabilitate mai mare de a crea un mediu mai sigur pentru copil. În altă ordine de idei, activitățile de prevenție de la nivel comunitar sunt mai eficiente decât cele centrate pe persoană și din punct de vedere material (Freisthler, Merritt, LaScala, 2006).

Discursul teoretico-metodologic este organizat de-a lungul a cinci capitole. Primul dintre acestea, **Maltratarea copilului în familie. Delimitări conceptuale. Incidența și distribuția cazurilor de abuz și neglijare** este împărțit în patru subcapitole și se centrează pe definirea conceptelor fundamentale utilizate: „familie”, „copil” și

---

³ Proiect tip FP7 nr. 223478, coordonator Institute of Public Health-Department of Mental Health and Social Welfare, Atena (Grecia). România, prin Universitatea Babeș-Bolyai este partener.

„maltratare, abuz, neglijare”. Strategia discursivă utilizată este una de tip deductiv, pornind de la general (spațiul internațional) la particular (spațiul românesc). Accentul este pus pe definirea conceptelor așa cum apar în literatura social-politică de referință (documente internaționale, legi, organizații profesionale și cercetări empirice). De asemenea sunt prezentate și date statistice privind distribuția formelor de abuz și neglijare de pe plan internațional și național, stabilind trendul și locul României pe harta socială a acestui fenomen. Concluzia generală este că în ciuda documentelor internaționale și a cercetărilor ce atrag atenția asupra incidenței și efectelor multiple în plan psiho-social, copiii au fost dintotdeauna subiecții unei violențe din partea adultului. Mai mult, trendul pare a fi în ultimii ani unul ascendent, cel puțin pentru spațiul românesc. Astfel, dacă ne confruntăm cu o lipsa unor date longitudinale pentru perioada 2000-2007, începând cu 2007 se înregistrează o creștere constantă a numărului de cazuri oficiale raportate de Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și Drepturilor Copilului, trend susținut și de studii adiacente precum cel al Telefonului Copilului ce raportează o creștere de 74.8% a apelurilor totale înregistrate în 2009 față de 2008. Mult mai recent, studiul „Nevoile de comunicare și interacțiune ale copilului” realizat în ianuarie 2010 de Gallup la inițiativa Romtelecom arată că 49% din copii petrec zilnic cel mult o oră cu părinții lor (<http://www.timpimpreuna.ro>), fenomen ce ar intra sub incidența neglijării. Deși este un subiect mult dezbătut de comunitatea științifică și de societatea civilă nu (mai) este o utopie a vorbi despre maltratarea copilului din familie, fiind nevoie de studii sistematice care să prezinte variabilele cu puterea explicativă cea mai mare.

Capitolul al doilea, **Abordări epistemologice și teoretice ale maltratării copilului** aduce discursul într-un plan mai abstract. Pornind de la abordările teoretice anterioare se încearcă încadrarea epistemologică și teoretică actuală. În măsura în care se acceptă faptul că maltratarea copilului reprezintă o construcție socială ce a evoluat în timp și spațiu (Hacking, 1999) este prezentat construcționismul ca tip de epistemologie socială. În funcție de momentul apariției, fiecare model teoretic încearcă să construiască o explicație specifică fenomenului de maltratare, având pretenția subiectivă că aduce un plus de cunoaștere față de abordarea precedentă. Indiferent de modelul la care aderăm, e cert că în ultimii ani s-a făcut un progres considerabil în înțelegerea și explicarea fenomenelor de abuz și neglijare (Scannapieco, Connell-Carrick, 2005; Corby, 2006)

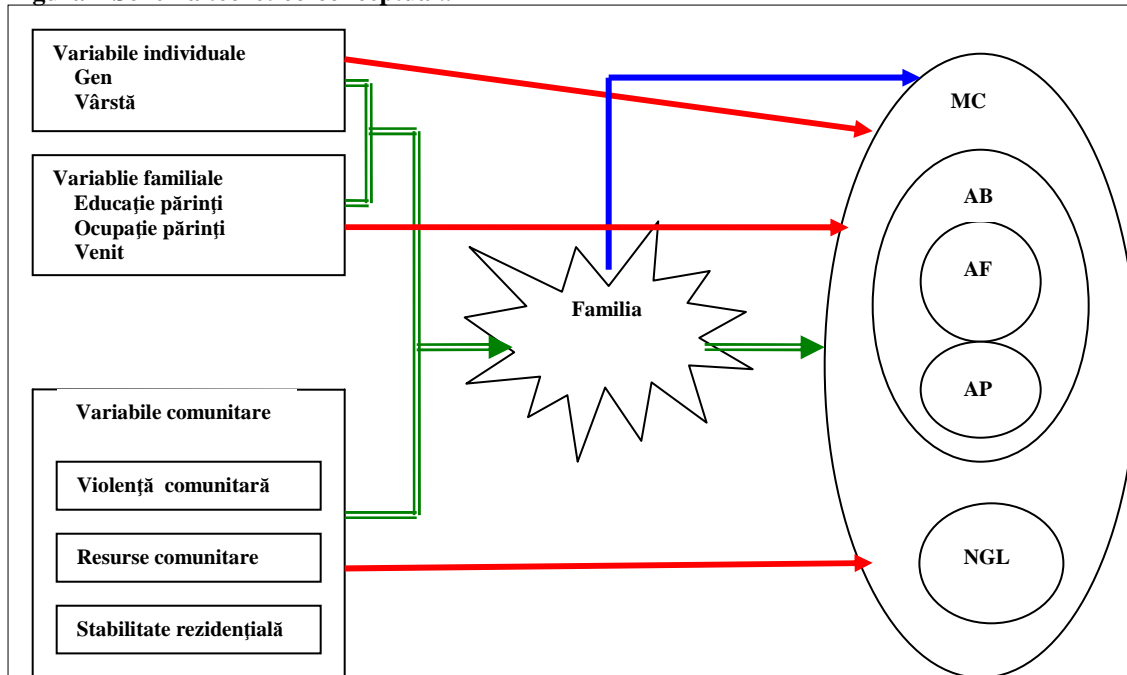
trecând prin abordările de factură psihologică în care accentul cade pe factorii individuali ai abuzatorului sau ai victimei (concepția medicală, teoria atașamentului, teorii psihodinamice, teoria învățării și teorii cognitiviste), ajungând la cele psihosociale ce pun accentul pe dinamica interacțiunilor dintre individ și mediul social (perspectiva individualist-interacționistă, teoria disfuncționalității familiale și abordări socio-ecologice) și, în cele din urmă, la teoriile de factură sociologică ce accentuează rolul factorilor sociali și politici în explicarea fenomenului (perspectiva socio-culturală, perspectiva socio-structurală, perspectiva feministă și perspectiva drepturilor copiilor).

În condițiile în care procesul de urbanizare a crescut în ultimii ani, comunitățile urbane „se construiesc” ca spații sociale de risc pentru maltratarea copiilor. Studii recente arată că în orașe, tinerii sunt expuși la nivele crescute de violență (Aisenberg, Ell, 2005; Salzinger *et al.*, 2006; Shields, Nadasen, Pierce, 2008), aceasta având o serie de efecte asupra acestora precum creșterea consumului de alcool și tutun (Fick, Thomas, 1995), scăderea nivelului de siguranță individuală (Salzinger *et al.*, 2006), creșterea violenței intrafamiliale (Shields, Nadasen, Pierce, 2008), rate ridicate ale abuzului și neglijării copilului (Lynch, Cicchetti, 1998 *apud*. Phelps, McCart, Davis, 2002; Coulton *et al.*, 2007; Guterman *et al.*, 2009). Explicarea relației dintre caracteristicile comunității urbane și maltratarea copilului s-a făcut în mai multe direcții (Barnes, Katz, Korbin, O'Brien, 2006), dintre care două atrag atenția în special (Coulton *et al.*, 2007): una ce pune accentul pe dezorganizarea socială (*social disorganization*), și cealaltă pe tranzațiile de la nivel ecologic (*ecological-transactional development*). Teoria dezorganizării sociale la care aderăm stipulează că zonele structural deficitare contribuie la o dezorganizare socială și implicit la rate ridicate ale violențelor de orice tip (Sampson, Morenoff, Gannon-Rowley, 2002; Kingston, Huizinga, Elliot, 2009). Caracteristicile structurale ale zonelor dezorganizate (status economic scăzut, mobilitate rezidențială ridicată, monoparentalitate) împiedică formarea unor rețele sociale solide și implicit împiedică accesul la resursele sociale necesare dezvoltării. Mobilitatea rezidențială ridicată are un efect advers asupra dezvoltării rețelelor sociale întrucât e nevoie de timp în vederea formării unor relații sociale solide. Monoparentalitatea intervine de asemenea într-o manieră negativă întrucât prezența unui singur părinte înseamnă o disponibilitate fizică mai mică de a supraveghea copiii și de a interveni în viața comunității. Resursele

economice scăzute intervin pe filiera suportului scăzut a accesării educației, serviciilor medicale sau recreative. În altă ordine de idei, aceeași structură dezorganizată intervine și la nivelul eficienței colective. Zonele caracterizate prin aceeași mobilitate rezidențială, sărăcie, monoparentalitate determină o încredere reciprocă și o disponibilitate a membrilor scăzută, în ultimă instanță afectând aceleași resurse comunitare. Astfel, efectul cumulat al celor doi factori determină rate ridicate ale maltratării copilului. Punctul tare al teoriilor dezorganizării sociale este că descrie câteva din structurile și procesele sociale specifice de la nivelul comunității care pot fi relaționate cu maltratarea copilului. Conform acesteia, soluția eradicării actelor de violență nu se află la nivel individual, ci prin stabilirea unor măsuri generale la nivel de comunitate, respectiv ameliorarea condițiilor economice, sociale și culturale în zonele defavorizate ale spațiilor urbane. Totuși, teoria oferă puține explicații asupra modului în care aceste structuri și procese influențează dezvoltarea copilului și a familiei în interiorul comunității, definită nu atât spațial cât într-un sens psihologic ca apartenență (Almgren, 2005). O explicație concretă a etiologiei maltratării copilului trebuie să cuprindă diferitele conexiuni care se realizează între diferite procese sociale și consecințele pe care le generează acestea (Kubrin, Weitzer, 2003). Din această perspectivă, teoria ecologico-interacționistă vine să explice o parte din aceste tranzacții de la nivelul subsistemelor, iar noi o vom utiliza pentru a vedea care sunt tranzacțiile deficitare de la nivelul familiilor în care se înregistrează abuz și/sau neglijare asupra copiilor. Din combinarea celor două abordări este propusă schema teoretico-conceptuală ce se va testa.

Figura 1 Schema teoretico-conceptuală

Capitolul al treilea, **Teoria dezorganizării sociale – cercetarea cantitativă** prezintă designul și rezultatele testării ipotezelor de lucru. Astfel, investigația noastră și-a propus culegerea de informații referitoare la abuzul și neglijarea copiilor din surse directe, adică de la populațiile implicate nemijlocit în suportarea acestui fenomen. Mai concret, ne-am fixat ca obiectiv să studiem prin metoda anchetei sociologice un eșantion de elevi din clasele V-XII din zonele urbane ale județului Vâlcea.

Ipotezele de lucru avute în vedere sunt:

1. Structura comunității determină apariția și manifestarea comportamentelor de tip maltratare, atât pe componenta abuzivă în toate formele sale (fizic, psihologic), cât și pe cea de neglijare.
  - 1.1. Comunitățile urbane caracterizate printr-un nivel de funcționalitate normal reprezintă comunități în care maltratarea copilului nu reprezintă o problemă la nivel familial.
  - 1.2. Comunitățile urbane caracterizate printr-o stabilitate rezidențială redusă relaționează cu rate ridicate ale maltratării copilului în familie.
  - 1.3. Comunitățile urbane care nu asigură accesul copiilor la resursele economice și sociale necesare se asociază cu rate crescute ale maltratării copiilor

- 1.4. Variabilele individuale și cele familiale explică într-o mai mică măsură maltratarea copilului în familie decât variabilele ce țin de spațiul comunitar urban de referință.
2. Copiii ce se confruntă cu situații medicale specifice (dizabilitate fizică, probleme de sănătate mentală) se confruntă cu un risc mai mare de a fi abuzați și/sau neglijați în familie decât cei ce nu se confruntă cu astfel de probleme.

Eșantionul final de elevi a cuprins 1142 subiecți aleși prin metoda stratificării, fiind reprezentativ pentru elevii claselor V-XII din mediul urban, având o eroare maxim admisă de +/-0.02 la un prag de 95% și de +/-0.03 la un prag de 99% (valori calculate prin programul Java Applets for Power and Sample Size, Lenth, 2006-09).

Tabel 1 Date caracteristice ale eșantionului (N=1142)

Variabila	N(%)
Gen	
Masculin	554 (48.51)
Feminin	588 (51.49)
Localitate urbană	
Municipiu	594 (52)
Oraș	548 (48)
Tip localitate urbană	
Municipiu	594 (52)
Agro-turistic	102 (8.9)
Industrial	258 (22.6)
Balnear	188 (16.5)
Nivel școlarizare	
Școală generală	633 (55.4)
Liceu	509 (44.6)
Tip familie	
Ambii părinți prezenți	884 (77.7)
Monoparentalitate	253 (22.3)
Venit	
Sub 500 RON	39 (3.6)
Între 501-1000 RON	165 (15.2)
Între 1001-1500 RON	183 (16.9)
Între 1501-2000 RON	265 (24.5)
Peste 2000 RON	430 (39.7)
Educație tată	
Sub liceu	98 (8.7)
Liceu	708 (62.8)
Studii superioare	321 (28.5)
Educație mamă	
Sub liceu	72 (6.4)
Liceu	715 (63.2)
Studii superioare	344 (30.4)
Ocupație tată	
Activ	986 (89.6)

Iactiv	114 (10.4)
Ocupație tată	
Activ	906 (80.4)
Inactiv	221 (19.6.1)

Deși cercetarea noastră s-a focusat în principal pe populațiile tipice (părinți și copii), am considerat deosebit de importantă aplicarea unor chestionare suplimentare unor loturi speciale, tocmai pentru a suplimenta o eventuală slabă prezență în eșantionul inițial a unor categorii de copii considerate ca fiind „vulnerabile” pentru fenomenul studiat și pentru a putea genera o cunoaștere în profunzime a fenomenului. Am avut în vedere 2 grupuri de risc în apariția fenomenului de abuz: copiii cu dizabilități și copiii internați în Clinica de Neuropsihiatrie Infantilă. Mărimea loturilor nu a fost stabilită a priori, ci s-a urmărit mai degrabă schițarea unor studii de caz relevante pentru fenomenul cercetat.

Instrumentul de lucru este utilizat în cadrul proiectului internațional (BECAN – Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect). BECAN reprezintă un studiu epidemiologic cu scopul de a identifica rata abuzului și neglijării în rândul copiilor cu vârsta între 11-16 ani din 8 țări din zona balcanică (Grecia, Albania, Bulgaria, Croația, Rep. Fed. Macedonia, România, Serbia și Turcia). Toți partenerii vor utiliza același instrument pentru a determina rata abuzului și neglijării și pentru a compara apoi datele.

Pentru facilitarea analizei statistice s-a optat pentru 6 categorii conceptuale, fiecare fiind măsurat prin mai mulți indicatori (modalitatea de grupare a acestora este prezentată în tabelul de mai jos). Menționăm însă că itemii referitori la abuzul sexual au fost eliminați din chestionar întrucât pentru aceștia nu s-a obținut acceptul ISJ Vâlcea, iar itemii referitori la comunitate au fost adăugați la varianta de lucru a ICAST-CH.

Tabel 2 Indicatori ai abuzului și neglijării din ICAST-CH

Concept	Indicatori	Numărul întrebării
Abuz psihologic	Deprivarea de demnitate	16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23
	Terorizare	24, 25, 26, 27, 28
	Izolare	29
Abuz fizic	Lovire cu mâna sau alte obiecte	36, 37, 38
	Izolare	39
	Pedepsire	40, 41
	Amenințare cu obiecte ce produc rănire	42
Neglijare	Neglijarea alimentației	30
	Neglijarea îmbrăcăminte	31
	Neglijare medicală	32
	Neglijare emoțională	33, 34, 35
Siguranță	Umilire, jignire, amenințări, victimă infracțiuni, hărțuire	44

comunitară	în timp ce se află pe stradă	
Resurse comunitare	Resurse economice	51, 53, 54
	Resursele sociale	45, 46, 47, 48, 49, 50
Locuință	Tip rezidență	58
	Tip locuință	59

Analiza datelor s-a realizat prin intermediul programului statistic SPSS versiunea 10.5. Prelucrarea s-a realizat în trei etape. În prima etapă s-au folosit tehnici simple de analiză descriptivă în vederea analizei variabilelor simple. A doua etapă și-a propus identificarea profilelor de asociere pentru variabilele dependente în funcție de variabilele individuale, familiale și descriptiv comunitare prin utilizarea testului hi-pătrat. Pe baza acestora au fost ulterior elaborate profilele de risc prin apelul la noțiunea de „risc relativ”. Un subcapitol este dedicat comparării riscului de maltratare pentru copiii cu probleme de sănătate certificate și cei fără probleme medicale (ANOVA). Ultima etapă a presupus tehnici de analiză inferențială în analiza variabilelor compuse (AF, AP, NGL, AB, MC). Aceasta a presupus rularea tehnicilor de regresie multiplă ierarhică pentru a compara efectul particular al variabilelor independente asupra variabilelor dependente. Această strategie este considerată a fi mult mai eficientă și având o putere explicativă mai mare (Ards, 1989). Pentru studiul de față, analiza de regresie a presupus patru etape pentru fiecare variabilă de interes prin utilizarea metodei Enter. În prima etapă au fost introduse variabilele individuale, familiale și comunitare relevante. În a doua etapă a fost inclusă stabilitatea rezidențială, resursele comunitare în a treia, iar ultimul pas a permis testarea întregului model, incluzând atât măsurile individuale și familiale cât și cele referitoare la funcționalitatea comunitară. Pentru toate modelele valorile VIF (*variance inflation factor*) sunt sub 10 și statistica de toleranță este peste .2; prin urmare, putem fi siguri că nu există problema colinearității printre datele utilizate (Field, 2005). Pragurile de semnificație statistică setate au fost de 0.05, 0.01 și 0.001.

Rezultatele evidențiază faptul că spațiul social urban în care trăiesc familiile reprezintă un factor de risc important în maltratarea copiilor. Din această perspectivă, în ultimul timp se observă un interes tot mai crescut din partea specialiștilor în analiza cartierului ca subdiviziune a spațiului urban în explicarea fenomenelor de abuz și neglijare (Guterman *et al.*, 2009). Astfel, maltratarea copilului nu mai este un fenomen izolat ce privește doar individul sau familia în cauză, ci reprezintă o problemă

comunitară, cel mai adesea relaționată cu structura socială sau economică existentă. Cercetarea cantitativă și-a propus să identifice factorii de ordin structural (individuali, familiali și/sau comunitari) ce pot oferi explicații valide asupra fenomenului, pentru a fi capabili a propune acele măsuri de prevenție și intervenție bazate pe evidențe în cazurile de abuz și neglijare de care aminteam la începutul lucrării.

În termeni de ipoteze propuse, violența comunitară corelează semnificativ cu maltratarea copilului și explică cel mai mult din varianța abuzului și neglijării (β între .35 și .46). Rezultatele sunt similare studiilor anterioare ce demonstrează că nivele ridicate ale violenței comunitare se asociază cu nivele crescute ale violenței individuale, respectiv îndreptate asupra copiilor (Molnar *et al.*, 2003). Explicația vine pe filiera destructurării comunitare de la nivelul normelor generale. Teoria asocierii diferențiale Sutherland, (1939) apreciază că un comportament este învățat prin intermediul expunerii directe sau indirecte (la nivel simbolic) la acesta. Conceptul fundamental utilizat de Sutherland pentru a descrie procesul de învățare a comportamentelor agresive asupra copilului este cel de „asociere diferențială”. Acesta exprimă faptul că individul este supus unei alegeri între norme care susțin comportamentele conformiste și norme care susțin comportamentele deviante; expunerea excesivă la definiții și atitudini favorabile încălcării legii conduce la geneza comportamentelor deviante. Fără a măsura în cazul de față atașamentul față de normele violente, în măsura în care peste 90% din respondenți sunt expuși la violență, putem infera că există un atașament puternic. Cercetările pe această direcție au evidențiat o relație semnificativă între atitudinile pozitive față de utilizarea violenței și implicarea efectivă în violență.

O altă cale explicativă propusă implica stabilitatea rezidențială. Deși majoritatea studiilor ce utilizează această variabilă scot în evidență asocieri pozitive (Coulton, Korbin, Su, 1999; Ernst, 2000), noi ne înscriem pe direcția niciunei asocieri semnificative între mobilitatea rezidențială și ratele crescute ale maltratării copilului (Freistler, Bruce, Needell, 2007). Singurele comportamente pentru care relația este semnificativă au fost abuzul fizic și neglijarea. Explicația poate veni din faptul că mediul urban românesc (și cel vâlcean în particular) nu se caracterizează printr-o mobilitate accentuată care să ducă în cele din urmă la scăderea nivelului de coeziune socială și implicit la acte de violență (după cum ne explică teoria dezorganizării sociale).

Nu în ultimul rând, resursele comunitare reprezintă un atribut esențial al structurii comunitare. În studiul lor privind efectele cartierelor sărace din punct de vedere economic asupra copiilor și adolescenților, Mayer și Jencks (1989) ajung la concluzia că rezultatele sunt mixte. Când caracteristicile individuale și familiale sunt controlate, statusul economic al cartierului are un efect slab (*apud.* Coulton, Pandey, 1992; Tolan, Gorman-Smith, Henry, 2006). Pe de altă parte, în analiza pe care Drake și Pandey (1996) o fac asupra relației dintre sărăcia din cartier și numărul de cazuri de maltratare oficiale, se ajunge la concluzia că există o asociere semnificativă. Dintre cele trei forme de maltratare analizate (neglijare, abuz fizic și psihologic), abuzul fizic a fost singurul relaționat cu veniturile scăzute. Pe de altă parte, calitatea și accesibilitate resurselor reprezintă un alt factor important la nivelul comunităților. Comunitățile „de risc” au un acces mai redus la servicii medicale, educaționale, sociale. Calea explicativă a resurselor limitate este susținută de studii anterioare (Garbarino, Sherman, 1980). Rezultatele noastre indică faptul că accesul limitat la resurse este relaționat doar neglijarea ($\beta = -.08$).

O altă ipoteză a încercat să relaționeze maltratarea cu variabilele individuale și familiale pentru a decela între efectul particular al acestora și cel al variabilelor comunitare. Anumite caracteristici familiale se relaționează cu abuzul și neglijarea. Rezultatele noastre arată că în structurile monoparentale asocierea este semnificativă cu abuzul psihologic și neglijarea. Lucrări recente arată de asemenea că schimbările recente ale structurii familiale crește riscul de abuz (Lamb, 2001; Oliver, W., Kuhns, L., Pomeranz, E., 2005). În familiile în care ambii părinți sunt prezenți, de obicei există o împărțire a responsabilităților astfel încât a răspunde adecvat nevoilor fizice și psihologice ale copilului. La ora actuală, structurile familiale alternative (părinți divorțați, concubinaj, părinte plecat la muncă în străinătate etc.) se confruntă cu un risc suplimentar adus de situația economică precară.

Deși educația părinților reprezintă o variabilă explicativă importantă în majoritatea studiilor (Coulton et al., 1999), în cazul nostru aceasta intervine în cazul neglijării (în acest caz este vorba de nivelul educațional ridicat doar al mamei) și în cazul abuzului psihologic (statut educațional ridicat al tatălui). Această variabilitate și „inconsistență” în statusul educațional este destul de greu de explicat și va fi „controlată” în cadrul cercetării calitative. Cel mai probabil nu este vorba de un efect singular și

particular al educației, ci cel mai adesea de un tip de relaționare ce se constituie în cazul acestor familii. Cercetarea noastră aduce însă în prim plan și rolul taților în fenomenele de abuz (Lamb, 2001; Oliver, Kuhns, Pomeranz, 2005), întrucât majoritatea studiilor îl accentuează pe cel al mamelor. Statusul ocupațional al părinților intervine în relația cu abuzul psihologic (din nou este vorba de „activismul” taților) și cu neglijarea („inactivitatea” mamei). Studii anterioare ce analizează traseul copilului în cadrul serviciilor sociale arată totuși că șomajul taților se asociază cu abuzul fizic (Gillham et al., 1998; Freisthler, Merritt, La Scala, 2006). Aceștia concluzionează că a locui în cartiere cu o rată mare a șomajului taților plasează copilul într-o situație de risc crescut pentru abuz fizic.

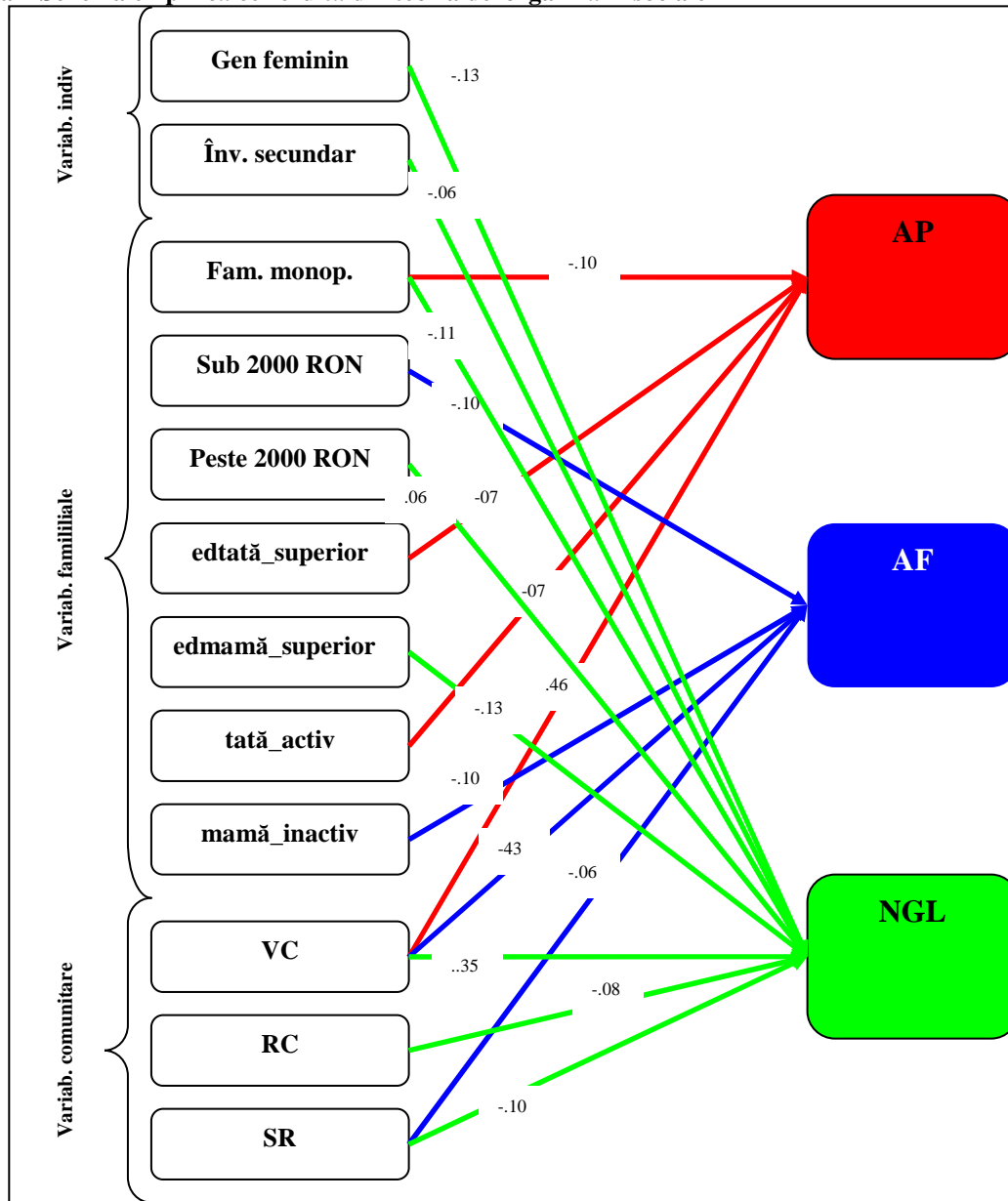
Ultima ipoteză de lucru a încercat să identifice riscul maltratării în cazul copiilor cu dizabilități sau cei cu probleme de sănătate mentală. Din această perspectivă, ambele condiții medicale se constituie ca factori de risc în maltratarea copilului, cei aparținând acestor grupuri fiind mai expuși riscului la toate formele de maltratare. Dintre aceste categorii vulnerabile, copiii cu probleme de sănătate mentală se dovedesc a fi cei mai vulnerabili. Datele nu fac altceva decât să accentueze ceea ce în țările occidentale este deja acceptat (Sullivan, Knutson, 1998; 2000). Dizabilitatea reprezintă o problemă cu multiple consecințe pe plan social. Universul social al acestora este o funcție directă a condiției lor medicale (Iovu, 2007). Copiii cu probleme de sănătate mentală și cei cu dizabilități se confruntă cu un risc mai mare de a fi abuzați sau neglijați în comparație cu cei ce nu au o astfel de problemă certificată (Iovu, 2010). Din păcate însă aceștia sunt „invizibili” în rapoartele oficiale (Kendall-Tackett, 2005). Rezultatele studiului nostru pe această componentă poate avea numeroase implicații practice în câmpul cercetării, în activitatea clinică sau la nivelul politicilor publice. Având numeroase limite metodologice pe care ni le asumăm ca atare, acesta nu și-a propus identificarea cauzalității în relația dizabilitate/sănătate mentală – maltratare, dar totuși atrage atenția asupra contextului specific în care maltratarea poate dobândi valori de frecvență mai mari. Studii ulterioare vor trebui să analizeze mai în detaliu starea de sănătate a copilului atât ca factor de risc cât și ca efect al maltratării. În mod similar însă, procentul mai mare de copiii cu probleme de sănătate mentală sau cu dizabilitate (fizică) ce raportează comportamente de tip abuz și/sau neglijare și riscul relativ mai mare în cazul acestora aduc suport empiric

pentru includerea acestor copii în datele oficiale privind incidența ANE. Marea majoritate a copiilor cu dizabilități beneficiază de servicii de recuperare iar persoanele din aceste centre joacă un rol important în identificarea, prevenirea și intervenția primară în situația unui abuz. Rezultatele prezentului studiu oferă informații cu privire la riscul de maltratare pentru loturi speciale, dar care sunt angrenați în sistemul de învățământ. Drept urmare, profesioniștii ce lucrează cu aceste categorii speciale de copii, indiferent de domeniu, ar trebui să devină mult mai vigilenți și mai responsabili în activitatea lor de prevenție/intervenție (Orelove, Hollahan, Myles, 2000).

Sumarizând aceste date, schema teoretico-empirică rezultată este următoarea:

Figura 2 Schema empirică ce rezultă din teoria dezorganizării sociale

Capitolul al patrulea, **Teoria ecologico-interacționistă – cercetarea calitativă** își propune derularea unor interviuri semistructurate cu copii, victime ale abuzului și/sau neglijării aflați în evidența DAGSPC Vâlcea, cu scopul evaluării nivelului de funcționalitate familială. Premisa de la care pornim este că prin cercetarea cantitativă s-au obținut niște profile ale comunității urbane raportate la incidența maltratării. Prin selectarea unor familii/copii cu istorie de abuz din aceste zone, în măsura în care reușim să demonstrăm că în familiile respective există un nivel de funcționalitate acceptabil,

atunci variabila explicativă a maltratării rămâne structura comunității urbane. În condițiile în care descoperim anumite disfuncționalități ale componentelor familiale, înseamnă că maltratarea copilului reprezintă rezultatul unei tranzacții dintre subsistemul familial și cel comunitar. Încercăm astfel, prin componenta calitativă să verificăm a doua și a treia cale explicativă.

Întrucât copiii se poziționează la intersecția unor instituții, grupuri, norme sociale, lucrarea a fost interesată de modul particular în care relațiile din familie construiesc un mediu favorizant comportamentelor de tip maltratare. Pornind de la criteriile de validitate și de la modelul teoretic propus, în studiul nostru ne-am centrat pe următoarele aspecte:

Nivelul de funcționalitate familială

Care este nivelul general de funcționalitate în cazul familiilor cu istorie de abuz? Care este percepția copilului cu privire la funcționalitatea familiei? În ce măsură funcționalitatea familiei poate fi relaționată cu comportamentele tip maltratare?

Răspunsul la astfel de întrebări este important pentru serviciile sociale în identificarea familiilor aflate în situație de risc. Climatul familial general influențează bunăstarea individuală a membrilor și în special a fetelor, probabil din cauza relației mai strânse (Shek, 2005).

Circumstanțele familiale ale copiilor ce au trecut prin situații de ANE

Cât de bine sunt îndeplinite funcțiile familiei? Cum sunt distribuite sarcinile între membri? Cât de responsabili sunt membrii pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin? În ce măsură se manifestă controlul familial? Cum se rezolvă problemele instrumentale? Cum se rezolvă problemele afective? Care sunt modelele de comunicare angajate între membrii? Ce fel de mesaje se transmit (explicite-implicite; directe-indirecte)? În ce măsură se răspunde afectiv în cadrul familiei? Există reglare emoțională? Membrii manifestă interes unul pentru celălalt? Membrii se valorizează reciproc? Membrii manifestă interes și disponibilitate reciprocă?

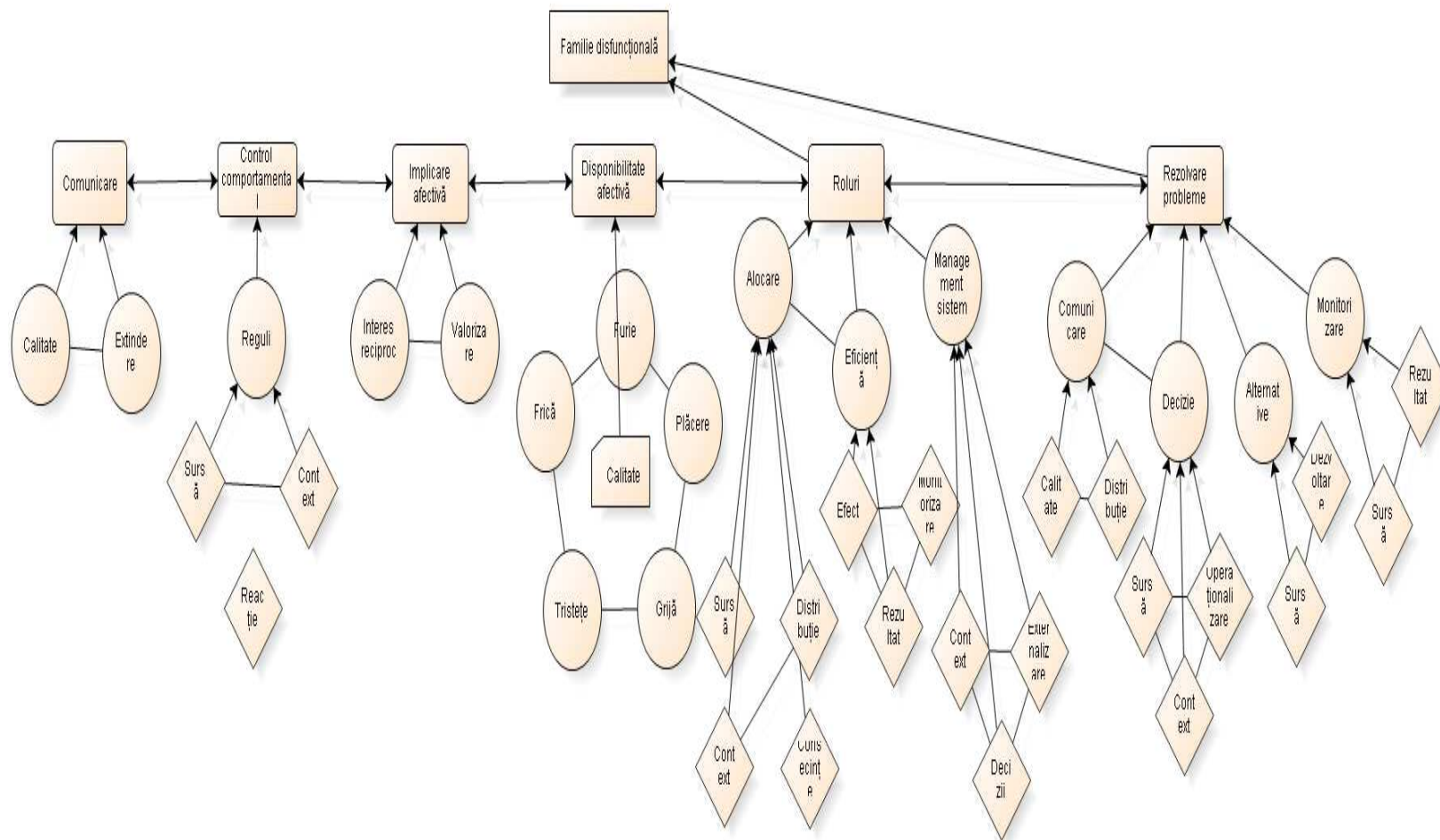
10 interviuri au fost derulate cu copii aflați în evidența DGASPC Vâlcea: 5 băieți și 5 fete, 6 dintre ei se aflau în CJICA pentru abuz și 4 pentru neglijare. Metoda utilizată este cea a interviului semistructurat, având atașat ca instrument ghidul de interviu (modelul McMaster de evaluare a familiei), tehnica utilizată fiind cea a interviului direct. Durata medie a unui interviu a fost de 90 de minute. În ciuda controverselor legate de utilizarea

unor softuri computerizate în analiza datelor calitative (CAQDAS – *computer-assisted analysis of qualitative data*) (Bhowmick, 2006), în situația de față s-a optat pentru o astfel de analiză. Motivația ține de avantajele prelucrării computerizate comparativ cu cele clasice (Weitzman, 2003): (1) viteza mai mare de prelucrare; (2) consistența ridicată în special la sarcina codării; (3) posibilități sporite de reprezentare grafică a relațiilor și (4) posibilități variate de a păstra toate notele de teren într-o singură bază de date. Din multitudinea de programe de analiză disponibile s-a ales QSR NVivo 7. Acesta facilitează operarea cu o gamă largă de date din surse diverse (ex. text, fotografii, înregistrări audio-video), reprezentând ulterior grafic relațiile dintre categorii. (Richards, 1999). Alegerea acestui soft de analiză ține doar de considerente subiective, întrucât articole recente (Sorensen, 2008; Davis, Mayer, 2009) scot în evidență faptul că în ciuda avantajelor, Nvivo dispune totuși de o serie de inconveniente comparativ cu alte programe de analiză calitativă ce țin în special de procedura de management a datelor (*user-unfriendly*) și mai mult decât atât, orice soft ar fi fost utilizat, acesta nu poate substitui sarcina interpretării datelor în abordarea calitativă (Ezzy, 2002). Interviuurile au fost transcrise în Word și încărcate apoi în memoria de lucru programului, informațiile fiind codate deschis (*open coding*) și axial (*axial coding*). Codarea deschisă a presupus generarea de coduri inițial neorganizate ierarhic (*free nodes*). Acestea au fost ulterior organizate în categorii și subcategorii în funcție de proprietăți și dimensiuni (*tree nodes*). Pe baza codurilor au putut fi generate ulterior matrici de asociere. Deși o cercetare calitativă nu își propune să analizeze raporturile cantitative între categorii, acestea pot servi ca și punct de plecare pentru a răspunde întrebărilor de cercetare.

Pentru o mai ușoară înțelegere a relațiilor dintre concepte, relațiile dintre categoriile esențiale ale funcționării familiale au fost reprezentate grafic, funcție disponibilă în NVivo. Aceasta permite vizualizarea mecanismelor de interacțiune care au loc în procesualitatea familială în cazul copiilor ce au suferit o formă de abuz/neglijare. Astfel, deși există interacțiune între toate cele șase dimensiuni familiale (roluri, rezolvare de probleme, control comportamental, comunicare, disponibilitate afectivă și implicare afectivă), singurele care se asociază cu disfuncționalitatea familială sunt doar rolurile și rezolvarea de probleme. Astfel, se pare că în familiile în care există abuz asupra copilului există o alocare deficitară a rolurilor (unul din părinți stabilește care sunt sarcinile,

sarcinile sunt concentrate asupra unui membru, sarcinile au fost stabilite de mult timp și nu s-au modificat și sarcinile nu sunt îndeplinite de către membrii, există reacții violente atunci când acestea sunt nerespectate), o eficiență scăzută (membrii sunt nemulțumiți de modul în care se îndeplinesc sarcinile, nimeni nu verifică modul în care sunt îndeplinite sarcinile și nu există nicio reacție din partea membrilor dacă sarcinile nu sunt îndeplinite bine) și un management defectuos al sistemului (deciziile în familie sunt luate unilateral, relații deficitare cu familia extinsă, implicând consum emoțional și relații deficitare de lung timp). Dificultăți similare intervin și pe componenta rezolvării de probleme: comunicare disfuncțională (problema nu este comunicată și problema este tratată individual, nu se discută cu cineva), decizii improprii (nimeni nu-și asumă responsabilitatea deciziei, se rămâne doar la stadiul de decizie și problema nu se rezolvă la modul concret), alternative puține (nimeni nu oferă alternative și nu există alternative, se acționează instinctual) și monitorizare deficitară (acțiunea nu este monitorizată și problema nu este rezolvată sau nu este rezolvată eficient). Rezultatele deschid oportunități de intervenție la nivelul familiilor în vederea prevenției abuzului și neglijării.

Figura 3 Schema categorică

Ultimul capitol este cel destinat **concluziilor generale** în care se abordează probleme legate de utilitatea teoretică și practică a datelor, limitelor cercetării și posibile direcții de cercetare ulterioară. Deși cercetările anterioare s-au centrat pe identificarea factorilor individuali (ce țin de victimă sau agresor), în ultima perioadă se manifestă un interes tot mai crescut înspre trecerea de la acești factori statici (gen, etnie, status socio-economic) către cei dinamici, incalzând aici și măsura în care factorii comunitari interni în fenomenul maltratării. Această schimbare de opțiune a determinat analiza empirică a interacțiunilor sociale și a dimensiunilor instituționale care pot influența procesele din interiorul unei comunități. Mecanismele intrinseci încă nu au fost pe deplin înțelese. Rămâne încă întrebarea „Ce anume din comunitate determină prevalența maltratării?” Răspunsul la astfel de întrebări va trebui transpus în practică. Pentru moment, majoritatea acțiunilor de prevenție se bazează pe identificarea indivizilor/famiiliilor aflate în situații de risc și îmbunătățirea abilităților parentale astfel încât adulții să fie capabili a gestiona mai bine situațiile ce pot genera astfel de comportamente. Astfel de acțiuni sunt extreme de costisitoare din punct de vedere economic: pe de-o parte identificarea grupului țintă se bazează pe date oficiale despre care am văzut că nu reflectă întrutotul starea de fapt (unele familii ar putea fi excluse *de facto*), iar pe de altă parte intervențiile centrate pe persoană, chiar dacă sunt eficiente nu au efecte pozitive de lungă durată în toate situațiile (individual se reîntoarce în același mediu care iniția a susținut un comportament abuziv). Din această perspectivă, intervențiile care reușesc să modifice condițiile structurale au șanse mai mari de reușită pe termen lung prin crearea unui mediu suportiv pentru copil. Rezultatele noastre indică faptul că anumite caracteristici ale mediului urban se asociază cu un nivel mai crescut al maltratării. În măsura în care rata abuzului și neglijării familiale este mai mare acolo unde și violența comunitară, una din modalitățile de prevenire a abuzului este de a răspunde nevoilor familiilor ce experimentează o astfel de probleme comunitare (Barnett *et al.*, 1997 *apud.* Molnar *et al.*, 2003). De asemenea intervențiile familiale ar trebui orientate înspre îmbunătățirea abilităților de rezolvare de probleme și pe o mai bună gestionare a rolurilor familiale.

Prin abordarea teoretico-epistemologică și metodologică lucrarea aduce contribuții importante la o arie bine determinată de cercetări și anume maltratarea copilului, cu atât mai mult cu cât este realizată în spațiul românesc și utilizează un

instrument standardizat la nivel european. Datele oferite sunt un prim pas în conturarea unui tablou comparativ cu privire la incidența fenomenelor de abuz și neglijare. Rezultatele sunt utile în atât în spațiul sociologic (sociologia copilului, sociologia urbană, sociologia familiei, sociologia abuzului), psihologic (atitudini parentale) și politicilor sociale, dovedindu-și astfel caracterul interdisciplinar.

BIBLIOGRAFIA TEZEI

Legislație

Codul Familiei așa cum a fost modificat și completat prin Decret nr. 779/1966, Legea nr. 3/1970, Decret nr. 174/1974, Legea nr. 11/1990, Legea nr. 59/1993, O.U.G. nr. 25/1997, Legea nr. 23/1999, Decizia CC nr. 349/2001, Legea nr. 272/2004 și Legea nr. 288/2007.

Codul Muncii (legea 53/2003, publicată în M.Of. nr. 72/05.02.2003).

Codul Penal (legea 286/2009, publicată în M.Of. nr. 510/24.07.2009).

Codul de procedură penală actualizat.

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată prin legea nr. 18/1990, republicată în M. Of. nr.314/13 iunie 2001.

Legea 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în M. Of. 367/29.05.2003.

Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în M. Of. 557/23.06.2004.

The Keeping Children and Families Safe Act (Public Law 108-36/2003). Disponibilă pe Biblioteca Congresului la adresa http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=108_cong_bills&docid=f:s342is.txt.pdf.

Rapoarte naționale și internaționale

Institutul Național de Statistică (INS) (2009). *România în cifre: breviar statistic*. INS, București.

Alexandrescu, G., Munteanu, D. (Eds.). (2004). *Drepturile copiilor între principii și realitate*. Organizația Salvați Copiii, București: Speed Promotion

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor (ANPDC) (2006). *Rolul și responsabilitățile asistenților sociali în protecția și promovarea drepturilor copilului*. ANPDC, București: editura Trei

Cawson, P., Wattam, C., Brooker, S., Kelly, G. (2000). *Child Maltreatment in the United Kingdom: A Study of the Prevalence of Child Abuse and Neglect*. London: NSPCC

Creighton, S. (2004). *Prevalence and incidence of child abuse: international comparisons*. London: NSPCC. Disponibil pe adresa: http://www.nspcc.org.uk/Inform/research/Briefings/prevalenceandincidenceofchildabuse_wda48217.html

EPCAT International (2001). *Questions and Answers About Commercial Sexual Exploitation of Children*, An Information Booklet

European Comision (2008). *Falsh Euroarometer 235: The rights of the child*. Directorate-General for Justice, Freedom an Security, The Gallup Organization Hungary.

Gallup și Romtelecom (2010). *Nevoile de comunicare și interacțiune ale copilului*. Raport disponibil la adresa: http://www.timpimpreuna.ro/upload/p00020000_Rezultate%20sondaj.pdf

Global Initiative to End all Corporal Punishment of Children (2008). *Ending legalized violence against children - Global report*. Descărcat în data de 10.11.2009 de pe adresa <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/pdfs/reports/GlobalReport2008.pdf>

Holzer, P. J., Bromfield, L. M. (2008). *NCPASS comparability of child protection data: Project report*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies. Descărcat în data de 22.01.2009 de pe adresa: <http://www.aifs.gov.au/nch/pubs/reports/ncpass/ncpass.pdf>

International Labour Organization (ILO) (2002). *A Future Without Child Labour. Global Report*. Geneva, International Labour Organization.

International Labour Organization (ILO) (2006). *The End of Child Labour: Within Reach. Global Report*. Geneva, International Labour Organization.

Ministry of Industry (2009). *Family Violence in Canada: A Statistical Profile. Statistics Canada*. Canadian Centre for Justice Statistics, Ottawa

National Commission of Inquiry into the Prevention of Child Abuse (1996). *Childhood Matters*, Vol. 1, London: HMSO.

Pinheiro, P.S. (2006). *World Report on Violence against Children*. United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children.

Sajkowska, M. (2007). *The Problem of Child Abuse: Attitudes and Experiences in Seven Countries of Central and Eastern Europe: Comparative report*. Nobody's Children Foundation, Polonia. Raport disponibil la adresa http://www.canee.net/research_the_problem_of_child_abuse_attitudes_and_experiences_in_seven_countries_of_central_and_eastern_europe

Ștefănescu, M. (2008). *Viața de familie-2008*. Fundația Soros România.

UNICEF Press Release (2004). *Despite Progress, Children's Rights Far from Universal*. UNICEF.

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2004). *Protecția copilului. Un manual pentru parlamentari*. Disponibil la adresa http://www.copii.ro/Files/Handbook%20parlamentari%20RO_20091139446.pdf

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2005). *Early marriage: a harmful traditional practice*, UNICEF.

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2007). *Protecting the world's children: Impact of the Convention on the Rights of the Child in diverse legal systems*. New York: UNICEF.

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2009). *România și Convenția cu privire la Drepturile Copiilor. Recomandările comitetului ONU pentru drepturile copiilor*. București: Vanemonde

United Nations Children's Fund (UNICEF) (2009). *The state of the world's children 2009*. New York: UNICEF. Descărcat la data de 01.06.2009 de pe adresa: http://www.unicef.org/sowc09/docs/SOWC09_Table_6.pdf

World Health Organization (WHO) (1999). *Raport of the Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva, 29-31 March. Disponibil pe http://www.who.int/entity/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap_3.pdf

World Health Organization (WHO) (2006). *Global Estimates of Health Consequences Due to Violence against Children*. Background Paper to the UN Secretary-General's Study on Violence against Children. Geneva, World Health Organization.

World Health Organization (WHO) (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. Geneva: Author.

Rotariu, T. (coord.) (1996). *Expunerea copiilor la abuz și neglijare în județul Cluj*. Cluj-Napoca: Complex.

Wang, C.T., Holton, J. (2007). *Total Estimated Cost of Child Abuse and Neglect in the United States*. Chicago: Prevent Child Abuse America. Descărcat în data de 02.03.2010 de pe adresa: http://www.preventchildabuse.org/about_us/media_releases/pcaa_pew_economic_impact_study_final.pdf

Harper, C., Jones, N., McKay, A., Espey, J. (2009). *Children in times of economic crisis: Past lessons, future policies*. The Overseas Development Institute, UK. Disponibil la adresa: <http://www.odi.org.uk/resources/download/2865.pdf>

Articole științifice

Aisenberg, E., Ell, K. (2005). Contextualizing community violence and its effects: an ecological model of parent-child interdependent coping. *Journal of Interpersonal Violence*, 20 (7), 855-871.

AlEissa, A. et al. (2009). A commentary on national child maltreatment surveillance systems: Examples of progress. *Child Abuse & Neglect*, 33 (11), 809-814.

Almgren G. (2005). The ecological context of interpersonal violence: from culture to collective efficacy. *Journal of Interpersonal Violence*, 20 (2), 218-224.

Amaya-Jackson, L. et al. (2000). Questioning children and adolescents about maltreatment. A review of survey methods used. *Journal of interpersonal violence*, 15 (7), 725-759.

Beavers, W., Hampson, R. (2000). The Beavers Systems Model of Family Functioning. *Journal of Family Therapy*, 22, 128-143.

Belsky, J. (1980). Child maltreatment: An ecological integration. *American Psychologist*, 35 (4), 320-335.

Berger, L. (2005). Income, family characteristics, and physical violence toward children. *Child Abuse & Neglect*, 29 (), 107-133.

Borgers, N., deLeeuw, E., Hox, J. (2000). Children as respondents in survey research. Cognitive development and response quality. *Bulletin de méthodologie sociologique*, 66, 60-75.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Cicchetti, D., Lynch, M. (1993). Toward an ecological/transactional model of community violence and child maltreatment. *Psychiatry*, 56 (1), 96-118.

Coulton, C., Crampton, D., Irwin, M., Spilsbury, J., Korbin, J. (2007). How neighborhoods influence child maltreatment: A review of the literature and alternative pathways. *Child Abuse & Neglect*, 31 (11/12), 1117-1142.

Coulton, C., Korbin, J., Su, M. (1999). Neighborhoods and child maltreatment: A multilevel study. *Child Abuse and Neglect*, 23 (11), 1019-1040.

- Coulton, C., Korbin, J., Su, M., Chow, J. (1995). Community level factors and child maltreatment rates. *Child Development*, 66, 1262–1276.
- Davis, N., Mayer, B. (2009). Qualitative Data Analysis: A Procedural Comparison. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21 (1), 116-124.
- Deccio, G., Horner, W., Wilson, D. (1994). High-risk neighborhoods and high-risk families: Replication research related to the human ecology of child maltreatment. *Journal of Social Services Research*, 18 (3/4), 123-137.
- Drake, B., Pandey, S. (1996). Understanding the relationship between neighborhood poverty and specific types of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 20 (11), 1003-1018.
- Drumm, M., Carr, A., Fitzgerald, M. (2000). The Beavers, McMaster and Circumplex clinical rating scales: a study of their sensitivity, specificity and discriminant validity. *Journal of Family Therapy*, 22, 225-238.
- Ernst, J. (2000). Mapping child maltreatment: Looking at neighborhoods in a suburban county. *Child Welfare*, 79 (5), 555-572.
- Ernst, J. (2001). Community-level factors and child maltreatment in a suburban county. *Social Work Research*, 25 (3), 133-142.
- Estes, R., Weiner, N. (2001). *The Commercial Sexual Exploitation of Children in the U.S., Canada and Mexico*, University of Pennsylvania.
- Evans, H. (2002). Emotional Abuse. NSPCC Information Briefings. Article disponible
http://www.nspcc.org.uk/inform/onlineresources/informationbriefings/emotional_asp_if_ega26020.html.
- Fallon, B. et al. (2010). Methodological challenges in measuring child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 34 (2), 70-79.
- Fernandopulle, S.; Fernando, D. (2003). Development and initial validation of a scale to measure emotional abuse among school children aged 13-15 years in Sri Lanka. *Child Abuse & Neglect*, 27 (10), 1087-1099.
- Fick, A., Thomas, S. (1995). Growing up in a Violent Environment: Relationship to Health-Related Beliefs and Behaviors. *Youth and Society*, 27 (2), 136-147.
- Finkelhor, D., Jones L. (2006). Why have child maltreatment and child victimization declined? *Journal of Social Issues*, 26 (4): 685-716.
- Freisthler, B. (2004). A spatial analysis of social disorganization, alcohol access, and rates of child maltreatment in neighborhoods. *Children and Youth Services Review*, 26 (9), 803–819.
- Freisthler, B., Merritt, D., LaScala, E. (2006). Understanding the Ecology of Child Maltreatment: A Review of the Literature and Directions for Future Research. *Child Maltreatment*, 11 (3), 263-280.
- Freisthler, B., Midanik, L., Gruenewald, P. (2004). Alcohol outlets and child physical abuse and neglect: Applying routine activities theory to the study of child maltreatment. *Journal of Studies on Alcohol*, 65 (5), 586–592.
- Freisthler, B., Needell, B., Gruenewald, P. (2005). Is the physical availability of alcohol and illicit drugs related to the neighborhoods rates of child maltreatment? *Child Abuse & Neglect*, 29 (9), 1049-1060.
- Garbarino, J., Crouter, A. (1978). Defining the community context for parent-child relations: the correlates with child maltreatment. *Child Development*, 49, 604-616.

- Garbarino, J., Kostelny, K. (1992). Child maltreatment as a community problem. *Child Abuse & Neglect*, 16 (4), 455-464.
- Gillham, B., Tanner, G., Cheyne, B., Freeman, I., Rooney, M., Lambie, A. (1998). Unemployment rates, single parent density, and indices of child poverty: Their relationship to different categories of child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 22 (2), 79-90.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse and Neglect*, 26 (6/7), 697-714.
- Gracia, E., Herrero, J. (2008). Beliefs in the necessity of corporal punishment of children and public perceptions of child physical abuse as a social problem *Child Abuse & Neglect*, 32 (11), 1058-1062.
- Guterman, N. et al. (2009). Parental perceptions of neighborhood processes, stress, personal control, and risk for physical child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 33 (12), 897-906.
- Herrenkohl, R. (2005). The definition of child maltreatment: from case-study to construct. *Child Abuse & Neglect*, 25 (5), 413-424.
- Iovu, M. (2008). O abordare sistemico-ecologică a maltratării copilului: de la teorie la practică. În Năstută, S. (ed.) *Anuarul Universității „Petre Andrei” Iași*, Tomul III, Institutul European: Iași.
- Iovu, M. B. (2010). Maltreatment, physical disability and mental health. An exploratory study on adolescents from urban areas. *Today's children are tomorrow's parents*, 26, 49-56.
- Iovu, M.B., Porumb, E., Filipas, A. (2010). Exposure to childhood emotional neglect and subsequent educational outcomes. *Today's children are tomorrow's parents*, 26, 26-34.
- Iovu, M.B., Roth, M. (2010). Urban communities as a social space for child abuse and neglect. *Social Change Review*, 8(1), în curs de apariție.
- Kendall-Tackett, K., Lyon, T., Taliaferro, G., Little, L. (2005). Why child maltreatment researchers should include children's disability status in their maltreatment studies. *Child Abuse & Neglect*, 29, 147-151.
- Kim, J. S. (2004). Neighborhood effects on the etiology of child maltreatment: A multilevel study. *Dissertation Abstracts International*, 65 (08), 3157B (UMI No. 3143286).
- Kingston, B., Huizinga, D., Elliot, D. (2009). A test of social disorganization theory in high-risk urban neighborhoods. *Youth & Society*, 41 (1), 53-79.
- Kleinman, P. (2006). Multiple Fractures in the Long Bones of Infants Suffering from Chronic Subdural Hematoma” - A Commentary. *American Journal of Roentgenology*, 187, 1403-1404.
- Korbin, J. E., Coulton, C. J., Lindstrom-Ufuti, H., Spilsbury, J. (2000). Neighborhood views of the definition and etiology of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 24 (12), 1509-1527.
- Korbin, J., Coulton, C., Chard, S., Platt-Houston, C., Su, M. (1998). Impoverishment and child maltreatment in African American and European American neighborhoods. *Development and Psychopathology*, 10, 215-233.
- Krishnan, V., Morrisonm K. (1995). An ecological model of child maltreatment in a Canadian province. *Child Abuse & Neglect*, 19 (1), 101-113.

- Kubrin, C., Weitzer, R. (2003). New directions in social disorganization theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40 (4), 374-402.
- May-Cahal, M., Cawson, P. (2005). Measuring child maltreatment in UK: a study of the prevalence of child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 29 (9), 969-984.
- Miller I., Ryan, C., Keitner, G., Bishop, D., Epstein, N. (2000). The McMaster Approach to Families: theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22, 168-189.
- Mulinge, M. (2002). Implementing the 1989 United Nations' Convention on the Rights of the Child in sub-Saharan Africa: The overlooked socioeconomic and political dilemmas. *Child Abuse & Neglect*, 26 (11), 1117-1130.
- Olson, D. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of family Therapy*, 22, 144-167.
- Orelove, F.P., Hollahan, D.J., Myles, K.T. (2000). Maltreatment of children with disabilities: training needs for a collaborative response. *Child Abuse & Neglect*, 24 (2), 185-194.
- Paulsen, D. J. (2003). No safe place: Assessing spatial patterns of child maltreatment victimization. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 8, 63-85.
- Phelps, L., McCart, M., Davis, W.H. (2002). The Impact of Community Violence on Children and Parents. Developmental and Contextual Assesments. *Trauma, Violence & Abuse*, 3 (3), 194-209.
- Poledna, S., Iovu, M., Golea, N. (2010). Corelate familiale și comunitare ale violenței familiale. Studiu exploratoriu. *Revista de Asistență Socială*, 2, 245-264.
- Porumb, E., Iovu, M. (2009). Expunerea copilului la neglijare emoțională în cadrul familiei: consecințe în plan educațional. În Roth, M., Dămean, D., Iovu, M.B. (Eds.) *Succesul școlar la intersecția factorilor sociali*, Presa Universitară Clujeană: Cluj-Napoca.
- Salzinger, S., Ng-Mak, D., Feldman, R., Kam, C.M., Rosario, M. (2006). Exposure to community violence: processes that increase the risk for inner-city middle school children. *The Journal of Early Adolescence*, 26 (2), 232-266.
- Sampson, R., Morenoff, J., Gannon-Rowley, T. (2002). Assesing „neighborhood effects”: Social processes and the new directions in research. *Annual Review of Sociology*, 28, 443-478.
- Scott, D., Tonmyr, L., Fraser, J., Walker, S., McKenzie, K. (2009). The utility and challenges of using ICD codes in child maltreatment research: A review of existing literature. *Child Abuse & Neglect*, 33 (11), 791-808.
- Shek, D. T. L. (2005). A longitudinal study of perceived family functioning and adolescent adjustment in Chinese Adolescents with economic disadvantage. *Journal of Family Issues*, 26 (4), 518-543.
- Shields, N., Nadasen, K., Pierce, L. (2008). The effects of comunity violence on children in Cape Town, South Africa. *Child Abuse & Neglect*, 32 (5), 589-601.
- Sidebotham, P. (2001). An ecological approach to child abuse: a creative use of scientific models in research and practice. *Child Abuse Review*, 10 (2), 97-112.
- Skinner, H., Steinhauer, P., Sitarenios, G. (2000). Family Assessment Measure (FAM) and Process Model of Family Functioning. *Journal of Family Therapy*, 22, 190-210.
- Sorensen, A. (2008). Media Review: Nvivo 7. *Journal of Mixed Methods Research*, 2 (1), 106-110.

- Straus, M., Field, C. (2003). Psychological aggression by American Parents: National Data on Prevalence, Chronicity and Severity. *Journal of Marriage and Family*, 65, 795-808.
- Sugue-Castillo, M. (2009). Legal outcomes of sexually abused children evaluated at the Philippine General Hospital Child Protection Unit. *Child Abuse & Neglect*, 33 (3), 193–202.
- Sullivan, P. M., Knutson, J. F. (1998). The association between child maltreatment and disabilities in a hospital-based epidemiological study. *Child Abuse & Neglect*, 22 (4), 271–288.
- Sullivan, P. M., Knutson, J. F. (2000). Maltreatment and disabilities: A population-based epidemiological study. *Child Abuse & Neglect*, 24 (10), 1257–1274.
- Sullivan, P.M. (2003). *Violence against children with disabilities: Prevention, public policy, and research implications*. Conference Commissioned Paper for the National Conference on Preventing and Intervening in Violence Against Children and Adults with Disabilities (May 6-7, 2002), SUNY Upstate Medical University, NY.
- Svevo-Cianci, K., Hart, K., Rubinson, C. (2010). Protecting children from violence and maltreatment: A qualitative comparative analysis assessing the implementation of U.N. CRC Article 19. *Child Abuse & Neglect*, 34 (1), 45-56.
- Tomison, A.; Tucci, J. (1997). Emotional Abuse: the Hidden Form of Maltreatment, Issues Paper no. 8, National Child Protection Clearinghouse, Australian Institute of Family Studies, Melbourne. Articol disponibil pe <http://www.aifs.gov.au/nch/issues8.html>.
- Ursa, E. (2000). Conștientizarea drepturilor copiilor ca metodă de prevenire a abuzului. *Calitatea vieții*, XII (1-4), 143-158.
- Weitzel, A. (2000). The Problem-Centered Interview. *Forum: Qualitative Social Research*, 1 (1). Descărcat în data de 27.01.2009 de pe adresa: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1132/2522>.
- Wilkinson, I. (2000). The Darlington Family Assessment System: a clinical guidelines for practitioners. *Journal of Family Therapy*, 22, 211-224.
- Zuravin, S. (1986). Residential density and urban maltreatment: An aggregate analysis. *Journal of Family Violence*, 1, 101-120.
- Zuravin, S. (1989). The ecology of child abuse and neglect: Review of the literature and presentation of data. *Violence and Victims*, 4, 101-120.

Cărți, capitole din cărți

- Anderson, S.A., Sabatelli, R.M. (2002). *Family interaction: A multigenerational developmental perspective* (3rd edition). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Asociația Psihiatrilor Liberi din România (2003). *Manual de Diagnostic și Statistică a Tulburărilor Mintale*, ediția a patra revizuită (DSM IV-TR 2000). București.
- Barnes, J., Katz, I., Korbin, J., O'Brien, M. (2006). *Children and Families in Communities. Theory, Research, Policy and Practice*. Chicester, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Bhowmick, T. (2006). Building an exploratory visual analysis tool for qualitative researchers. În Bhowmick, T. (Ed.) *Proceedings AutoCarto 2006*. Vancouver, WA. Disponibil la adresa: http://www.geovista.psu.edu/publications/2006/Bhowmick_AutoCarto_QualRes_06.pdf

- Chelcea, S. (2004). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Economica.
- Cicchetti, D., Rizley, R. (1981). *Developmental perspective on child maltreatment: New directions for child development*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Clark, R.E., Clark, J.F., Adamec, C. (2007). *The Encyclopedia of Child Abuse*, 3rd edition. New York: Facts On File Inc..
- Corby, B. (2006). *Child abuse. Towards a Knowledge Base*, (3rd edition). Berkshire, England: Open University Press.
- Corsaro, W. (2005). *The sociology of childhood* (2nd edition). Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Crotty, M. (2005). *The Foundations of Social Research: Meaning and perspective in the research process*. London: Sage Publications Ltd.
- Denzin, N., Lincoln, Y. (Eds.) (2000). *Handbook of qualitative research*, 2nd edition. Thousand Oaks, CA: Sage publication.
- Epstein et al., (1993). The McMaster Model: view of healthy family functioning. În Wlash, F. (Ed.) *Normal Family Processes*, 2nd edition, (pp.138-160). New York: Guilford Press.
- Ezzy, D. (2002). *Qualitative analysis. Practices and innovations*. Australia: Allen & Unwin.
- Finkelhor, D. (2008). *Child victimization: Violence, crime, and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press.
- Fontes, L. (2006). *Child abuse and culture*. New York: Guilford Press.
- Hacking, I. (1999). Kind-making of child abuse. In *The social construction of what?* (pp. 125-162), Harvard University Press.
- Hammersley, M. (1992). *What's Wrong with Ethnography?* London: Routledge.
- Hartman, A., Laird, J. (1983). *Family-centred social work practice*. New York: Free Press.
- Hobbs, C, Wynne, J. (2002). Predicting sexual child abuse and neglect. In Browne, K. (ed.), *Early prediction and prevention of child abuse – a handbook*. Great Britain: John Wiley and Sons Ltd.
- Howe, D. (2005). *Child Abuse and Neglect. Attachment, Development and Intervention*. New York: Palgrave MacMillan.
- Ionescu, Ș. (2001). *Copilul maltratat, Evaluare, Prevenire, Intervenție*. București: Editura Fundației Internaționale pentru Copil și Familie.
- Iovu, M.B. (2007). *The social universe of adolescence in the context of physical disability*. Lumen: Iași.
- James, A., Jenks, C., Prout, A. (1998). *Theorizing childhood*. New York: Teachers College Press.
- Kadushin, A. (1990). *The Social Work Interview: A Guide for Human Service Professionals*, 3rd edition. New York: Columbia University Press.
- King, G., Keohane, R., Verba, S. (2000). *Fundamentele cercetării sociale*. Iași: Polirom.
- Marian, C. (2007). *Metode calitative de cercetare în științele sociale*. Cluj-Napoca: Accent.
- Marvasti, A. (2004). *Qualitative research in sociology: an introduction*. Thousand Oaks, CA: Sage publications.

- Mason, J. (2005). Child protection policy and the construction of childhood. In Mason, J., Fattore, T. (eds.) *Children taken seriously in theory, policy and practice* (pp. 91-97). London: Jessica Kingsley
- Mayall, B. (2002). *Towards a sociology for children: Thinking for children's lives*. Philadelphia, PA: Open University Press.
- Mayall, B. (2005). The social condition of UK childhoods: Children's understandings and their implications. In Mason, J., Fattore, T. (eds.) *Children taken seriously in theory, policy and practice* (pp. 79-90). London: Jessica Kingsley
- McCoy, M., Keen, S. (2009). *Child Abuse and Neglect*. New York: Psychology Press, Taylor & Francis Group.
- Morrison-Malley, K. (ed.) (2008). *International Perspectives on family Violence and Abuse*. London: Taylor & Francis e-Library.
- Munro, E. (2007). *Child protection*. London: Sage Publications Ltd.
- Neamțu, G. (coord.) (2003). *Tratat de asistență socială*. Iași: Polirom.
- Neamțu, G., Stan, D. (coord.) (2005). *Asistență socială-studii și aplicații*. Iași: Polirom.
- Patterson, M. (2008). Contextualizing Human Rights: A Response to International Family Violence. In Morrison-Malley, K. (ed.), *International Perspectives on family Violence and Abuse* (pp. 459-486). London: Taylor & Francis e-Library.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*, 3rd edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pryor, J. (2004). Parenting in Reconstituted and Surrogate Families. In Hoghugh, M., Loug, N. (eds.), *Handbook of Parenting – Theory and Research for Practice* (pp. 110-129). London, UK: Sage.
- Richards, L. (1999). *Using NVivo in Qualitative Research*. Oxford: The Alden Press
- Ritchie, J., Lewis, J. (Eds.) (2003). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. Wiltshire: The Cromwell Press Ltd.
- Roth, M. (2005). *Femei și copii victime ale violenței*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Roth-Szamosközi, M. (1999). *Protecția copilului: dileme, concepții, metode*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Ryan, C., Epstein, N., Keitner, G., Miller, I., Bishop, D. (2005). *Evaluating and treating families: The McMaster approach*. New York: Routledge.
- Scannapieco, M., Connell-Carrick, K. (2005). *Understanding Child Maltreatment: An Ecological and Developmental Perspective*. New York: Oxford University Press.
- Scott, J. (2001). Children as respondents: the challenge for quantitative methods. In Christensen, P., James, A. (Eds.) *Research with children. Perspectives and practices* (pp. 98-119). New York: Taylor & Francis.
- Shaw, C. R., McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Silverman, D. (2004). *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii*. Iași: Polirom.
- Testa, M., Furstenberg, F. (2002). The social ecology of child endangerment. In Rosenheim M., Zimring F., Tanenhaus, D., Dohrn, B. (Eds.), *A century of juvenile justice* (pp. 237-263). Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Tinbergen, N. (1951). *The Study of Instinct*. Oxford: Clarendon Press.

Vanderstoep, S., Johnston, D. (2000). *Research methods for everyday life. Blending quantitative with qualitative approaches*. San Francisco: Jossey-Bass.

Weitzman, E. (2003). Software and qualitative research. În Denzin, N., Lincoln, Y (Eds.) *Collecting and interpreting qualitative materials*, 2nd edition, (pp. 310-339). Thousand Oaks, CA: Sage publication

World Health Organization (WHO) (2007). *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD-10)*. Manual disponibil pe adresa <http://apps.who.int/classifications/apps/icd/icd10online/>

Field, A. (2005). *Discovering Statistics using SPSS*, 2nd edition. Sage publication Ltd.

Software statistic:

Lenth, R. V. (2006-9). Java Applets for Power and Sample Size [Computer software]. Accesat în 30.04.2008 de la adresa <http://www.stat.uiowa.edu/~rlenth/Power>.

MedCalc [Computer software]. Accesat varianta free în data de 10.05.2010 de pe adresa <http://www.medcalc.be/>